

مقدمه

با پیشرفت تکنولوژی و صنعت و رشد فزاینده ی آن در تمامی کشورهای جهان، ایجاد ارتباط و برقراری شرایطی برای مبادله ی کالاها و خدمات جهت تامین نیازهای مختلف کشورها امری ضروری است. هیچ کشوری از تولیدات دیگر کشورها بی نیاز نیست و در هر مرحله از توسعه یافتگی، نیازمند واردات از سایر کشورها و صادرات به دیگر کشورها است. با توجه به اینکه خرید کالاها و خدمات از کشورهای خارجی به صورت مستقیم و حضوری هزینه های گزافی خواهد داشت؛ چگونه می توان بدون دیدن کالا و تایید آن، کالا را خریداری نمود؟ و در صورت انجام چنین معامله ای، خریدار چگونه می تواند پیش از پرداخت وجه کالا مطمئن شود که کالای حمل شده همان کالای سفارش شده است؟ در این رابطه فروشنده ی خارجی نیز می-خواهد بداند که آیا خریدار توانایی پرداخت به موقع وجه کالا را دارد؟ در پاسخ به این پرسش ها می توان گفت که تجارت بین المللی نیازمند ابزاری برای حفظ حقوق طرفین مبادله است. اعتبارات اسنادی یکی از ابزارهای مهم تجارت بین المللی است که پاسخگوی نیاز طرفین مبادلات خارجی است.

تاریخچه

اعتبارات اسنادی نوعی از اعتبارنامه های تجاری است. ابتکار تدوین اعتبار اسنادی از آن اتاق بازرگانی بین المللی است و مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای نخستین بار در هفتمین کنگره ی اتاق بازرگانی بین المللی، در سال ۱۹۳۳، در وین پذیرفته شده است. باگذشت بیش از نیم قرن از پذیرش مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی، بازرگانی بین المللی از بسیاری جهات، دچار تغییر و تحولات چشمگیر و بنیادی شده است. طی این مدت مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی یک متن زنده بوده است که چندین بار در کمیسیون بانکی اتاق بازرگانی بین المللی تجدید نظر و به هنگام شده است. در ایران نیز شورای عالی بانک ها رعایت این مقررات را برای تمام بانک های ایران از نهم مهر ماه سال ۱۳۶۳ (آغاز اکتبر ۱۹۸۴) الزامی ساخته است.

اصطلاحات و تعاریف

انسان در برقراری ارتباط از کلمات و اصطلاحات برای انتقال پیام استفاده می کند. برای ایجاد زبان مشترک و برداشت های مشابه، تعریف اصطلاحات و کلمات اصلی مورد استفاده برای برقراری ارتباط، تبادل نظر و کارگروهی از اهمیت زیادی برخوردار است. در بازرگانی بین المللی نیز از اصطلاحات خاصی استفاده می گردد که آگاهی از آنها درک مطالب این مقاله را برای خواننده آسان می سازد. در ادامه مهمترین و پرکاربردترین اصطلاحات مربوط ارائه می گردد:

اعتبار اسنادی^۱: نوعی شیوه ی پرداخت است که به موجب آن بانک گشایش کننده ی اعتبار^۲، به درخواست متقاضی (خریدار) بانک کارگزار (بانک فروشنده) را آگاه می سازد که در مدت معین و در ازای تحویل اسناد معامله توسط فروشنده مبلغ اعتبار را در وجه وی کار سازی نماید.

خریدار (متقاضی): شخصی حقیقی یا حقوقی که با مراجعه به بانک و با آگاهی از مقررات گشایش اعتبارات اسنادی و همچنین شرایط بانک، درخواست گشایش اعتبار اسنادی می نماید.

فروشنده (ذینفع): شخص حقیقی یا حقوقی طرف قرارداد خریدار که اعتبار اسنادی به نفع وی گشایش می یابد.

بانک کارگزار فروشنده (ذینفع): بانک واسطه ای که توسط فروشنده به-عنوان واسطه معرفی و اعتبار اسنادی از طریق آن به فروشنده ابلاغ می-گردد. بانک می تواند کارگزار مورد نظر خود را علیرغم درخواست فروشنده در اعتبار تعیین نماید.

اینکوترمز: اصطلاحات بازرگانی بین المللی^۳ است که به اختصار اینکوترمز نامیده می شود و توسط اتاق بازرگانی بین المللی تدوین شده است. اینکوترمز برای روشن شدن حدود وظایف و مسئولیت های طرفین قراردادها و استفاده از مبانی حقوقی یکنواخت بین مشتریان و بانک ها ملاک عمل قرار می گیرد.

مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی^۴: قوانین اعتبارات اسنادی، موسوم به مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی که توسط اتاق بازرگانی بین المللی تدوین شده است و مبنای قضاوت در مورد تطبیق اسناد با شرایط اعتبار شناخته می شود.

پیش فاکتور (پروفورما): سندی است که توسط فروشنده، به نام خریدار صادر شده و در آن نوع کالا یا خدمات، مشخصات فنی، مقدار، شرایط تحویل کالا و یا اجرای خدمات، مبلغ، شرایط پرداخت، شرایط بازرسی، زمان تحویل و سایر مفاد مورد توافق فروشنده و خریدار به روشنی قید شده است. پروفورما باید دارای زمان اعتبار کافی باشد.

اسناد مورد معامله: مجموعه ی اسنادی است که در زمان تحویل کالا، یا خاتمه ی خدمات (قبل از انقضای سررسید تعیین شده در اعتبار)، توسط فروشنده به بانک کارگزار تسلیم می شود و بانک کارگزار پس از بررسی، کنترل و مطابقت آنها با شرایط توافق شده بین خریدار و فروشنده در اعتبار اسنادی مربوط و تایید صحت انجام تعهدات فروشنده، مجاز به پرداخت مبلغ اعتبار به وی می باشد.

شرکت (موسسه) بازرسی کننده ی کالا: شرکت بازرسی کننده ای است که توسط خریدار و از صورت شرکت های بازرسی عمومی مورد تایید و اعلام شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران انتخاب می شود تا به نیابت از طرف خریدار، قبل یا زمانیکه فروشنده، کالا را برای حمل تحویل می دهد، شرایط بازرسی کالا را فراهم نماید. گواهی بازرسی کالا یکی از اسناد معامله است. متقاضی می تواند فهرست شرکت های مجاز بازرسی عمومی را هنگام مراجعه به بانک دریافت نماید.

گواهی بازرسی فنی: سندی است که دلالت بر تطابق کامل کیفیت و ویژگی های فنی کالا یا خدمات با قرارداد و مدارک فنی مبادله شده بین خریدار و فروشنده دارد. بازرسی فنی می تواند توسط خریدار و یا یک شرکت به انتخاب وی انجام گیرد. گواهی بازرسی فنی یکی از اسناد

۱-Letter Of Credit (L/C)

۲-Issuing Bank

۳-Buyer / Applicant

۴-Seller / Beneficiary

۵-Correspondent Bank

۶-Incoterms

۷-International Commerce Terms

۸-(UCP) Uniform Customs and Practice

۹-Proforma-Invoice

بیمه نامه: سندی است که توسط شرکت های بیمه صادر می گردد و برای پوشش خسارت احتمالی به کالا، از زمان تحویل کالا به شرکت یا موسسه حمل و نقل تا تحویل نهایی به خریدار می باشد. بیمه نامه باید در هنگام گشایش اعتبار اسنادی توسط خریدار ارائه شود.

بارنامه ی رسمی: سندی است که در آن شرح کالا، نام فروشنده، نام خریدار، مبدا و مقصد، وزن و حجم، شماره-ی اعتبار و سایر اطلاعات مرتبط درج شده و توسط یک شرکت حمل و نقل صادر گردیده نشان دهنده ی تحویل قطعی کالا توسط فروشنده به شرکت حمل و نقل است. بارنامه می تواند به صورت زمینی، هوایی، دریایی، ریلی و یا مرکب صادر شود.

صورت وضعیت انجام خدمات: سندی است که توسط فروشنده صادر و به تایید خریدار یا شرکتی به نمایندگی از طرف وی رسیده و دلالت بر انجام تمام تعهدات فروشنده دارد.

سیاهه ی تجاری: سندی است که پس از خاتمه ی ساخت یا تامین کالا یا تکمیل خدمات توسط فروشنده، بوسیله-ی وی و به نام خریدار صادر می گردد. اطلاعات مندرج در سیاهه نباید با اطلاعات پروفورما و اعتبار اسنادی گشایش شده مغایرت داشته باشد. در صورت وجود هرگونه مغایرت، خریدار باید پذیرش یا عدم پذیرش خود را کتبا به بانک اعلام نماید.

سوئیفت: زبان بین المللی مبادلات پیام های بین بانکی است که به منظور ایجاد ارتباطی درست و تسریع در روند تجارت و بانکداری بین المللی و ایجاد امنیت اینگونه پیامها، در روابط بین بانکی، استفاده می شود.

اعتبارات اسنادی و انواع آن

اعتبارات اسنادی از دیدگاه مقررات متحدالشکل، تعهد مشروط یک بانک (بانک بازکننده ی اعتبار) به درخواست و مطابق دستور یک مشتری (متقاضی اعتبار) است؛ تا در مقابل ارائه ی اسناد معین و مشروط بر اینکه شرایط و مقررات اعتبار رعایت شده باشند:

الف. پرداختی را به شخص ثالث (ذینفع) یا به حواله کرد او انجام دهد یا برات های کشیده شده توسط ذینفع را پرداخت نموده یا قبولی نویسی نماید؛ یا

ب. به بانک دیگری اجازه دهد که این پرداخت را انجام دهد؛ یا چنین برواتی را پرداخت، قبول، یا معامله کند.

اعتبارات اسنادی بنا به تقاضای مشتری تنظیم می شود و سه طرف دارد: بانک بازکننده یا گشاینده ی اعتبار، مشتری یا متقاضی اعتبار، و ذینفع یا فروشنده که مطابق شرایط اعتبار، حق مطالبه ی وجه اعتبار را دارد.

طبق ماده ی چهار مقررات متحدالشکل در عملیات اعتبار، کلیه طرف های ذیربط اسناد را معامله می نمایند نه کالا، خدمات یا سایر عملکردهایی که اسناد مرتبط با آنها است. از آنجا که در داد و ستدهای بین المللی تطبیق پرداخت وجه با تحویل عملی کالا به ندرت میسر است؛

از اینرو راه حل مورد توافق عبارتست از پرداخت وجه در مقابل تحویل ضمنی یعنی تحویل اسنادی که مالکیت، یا کنترل بر روی کالا را منتقل می سازد. پس، اعتبارات اسنادی، به عنوان یک سازوکار پرداخت و سند معتبر بانکی، به طرفین یک قرار داد بین المللی، اطمینان می دهد که معامله ی آنها، با واسطه ی بانک های کارگزار، جریان طبیعی خود را طی خواهد نمود. فروشنده، پس از تسلیم اسناد حمل به بانک وجه اعتبار را نقد خواهد کرد؛ اسناد به بانک ارائه شده، کالا در راه است و قرارداد به اجرا در آمده است. از اینرو، قضات انگلیسی از اعتبارات بعنوان شریان حیاتی تجارت بین المللی یاد کرده اند.

اعتبارات اسنادی، ابزاری برای تامین مالی نیز می باشد. بانک صادرکننده ی اعتبار، برات ذینفع را قبولی می نویسد؛ خریدار یا مشتری بانک بجای پرداخت فوری، نوعی اعتبار به سررسیدهای آینده دریافت می کند. فروشنده یا ذینفع اعتبار نیز با صدور برات بجای دریافت فوری، یک قبولی بانکی به سررسیدهای آینده بدست می آورد. این روش پرداخت، برای خریدار فرصتی ایجاد می کند که برای پرداخت وجه به بانک، در سررسیدهای مربوط، بتواند کالای خریداری شده را به دیگری بفروشد و یا آن را بگونه ی دیگری به وجه نقد تبدیل کند. بدین ترتیب، با گشایش اعتبار اسنادی، خریدار مبالغ مالی لازم را برای انجام معامله بدست می آورد. گشایش اعتبارات اسنادی، مبتنی بر اعتبار بانکی متقاضی آن است و متقاضی معمولاً برای تامین مبلغ اعتبار، درصدی از آن را به صورت سپرده، نزد بانک واریز می کند و همچنین می تواند با وثیقه قراردادن کالای موضوع اعتبار نسبت به اخذ تسهیلات مالی از بانک ها اقدام نماید.

اعتبارات اسنادی، به چند نوع تقسیم شده اند که مهمترین آنها به شرح زیر است:

۱- اعتبارات را از جهت صدور و امکان تغییر و ابطال آن به دو صورت زیر است:

اعتبار اسنادی قابل برگشت: نوعی از اعتبار است که بنا به درخواست خریدار می توان در هر لحظه، بدون اطلاع قبلی به ذینفع، آن را تغییر داد یا باطل نمود. نظر به اینکه این نوع اعتبار متضمن تعهد قطعی نیست، از این رو کمتر در قلمرو تجارت بین الملل و معاملات بانکی رواج دارد.

اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت: نوعی از اعتبار است که هرگونه تغییر در شرایط و یا ابطال آن با توافق طرفین صورت می گیرد و خریدار حق ندارد بعد از ابلاغ اعتبار به ذینفع در شرایط آن، بدون اجازه ی ذینفع تغییری داده یا آن را باطل نماید. این گونه از اعتبارات اسنادی، به دلیل ایجاد تعهد قطعی برای خریدار و بانک گشایش کننده ی اعتبار، از ارزش و اهمیت خاصی برخوردار است و قراردادهای بین المللی خرید و فروش غالباً بر مبنای این نوع اعتبار انجام می شود؛

زیرا هرگونه تغییری در شرایط مندرج در اعتبار و یا ابطال آن باید با توافق بانک صادرکننده اعتبار و ذینفع صورت پذیرد و بانک بازکننده اعتبار مکلف است به تعهدات مندرج در متن اعتبارنامه، از جمله انجام پرداخت یا فراهم آوردن وسیله پرداخت، و شرایط قبولی عمل نماید. طبق مقررات متحدالشکل: «... در تمام اعتبارات باید به روشنی مشخص شود که قابل برگشت یا غیرقابل برگشت هستند. در صورت عدم تصریح، اعتبار قابل برگشت تلقی خواهد گردید».

۲ - اعتبارات اسنادی از لحاظ قابلیت نقل و انتقال آن از طرف ذینفع به اشخاص ثالث نیز دو نوع است:

اعتبارات اسنادی قابل انتقال: اعتباری است که ذینفع، بتواند آن را به دیگری منتقل نماید. شرط انتقال باید به هنگام گشایش اعتبار، در اعتبارنامه تصریح شود. در این نوع اعتبار، خریدار شخص معینی را برای تسلیم اسناد حمل و استفاده از مبلغ اعتبار، در نظر ندارد و انتقال ممکن است نسبت به بخشی یا تمام اعتبار و برای یک یا چند نفر به عنوان ذینفع باشد.

شرط قابلیت انتقال اعتبارنامه، نخست منوط به توافق خریدار و فروشنده است؛ ولی تا زمانی که بانک با آن موافقت ننموده است؛ قابلیت اجرایی ندارد و بانک هیچ تعهدی به انجام چنین انتقالی نخواهد داشت. قابلیت انتقال اعتبارات اسنادی، به معنی و مفهوم ظهروسی و آثار و احکام آن نیست و اعتبار قابل انتقال فقط یکبار می تواند انتقال یابد.

اعتبارات اسنادی غیرقابل انتقال: نوعی از اعتبار اسنادی است که ذینفع پس از گشایش اعتبار نمی تواند تمام یا بخشی از آن را به غیر انتقال دهد.

۳ - اعتبارات اسنادی ریفاینانس و فاینانس

اعتبارات اسنادی کوتاه مدت (ریفاینانس^۱): در این نوع اعتبار، فروشنده هنگام معامله ی اسناد، وجه اعتبار را از بانک کارگزار نقدا دریافت می نماید. قرارداد ریفاینانس بین بانک گشایش کننده ی اعتبار اسنادی و بانک طرف قرارداد (بانک خارجی ارائه دهنده ی ریفاینانس) منعقد می شود. از نظر فروشنده، این نوع اعتبار همانند اعتبارات نقدی (دیداری) است و خریدار باید وجه اعتبار و سود آن را بعد از اتمام دوره ی ریفاینانس و در سررسید قرارداد ریفاینانس که حداکثر یک سال است؛ بپردازد. در این صورت در زمان معامله ی اسناد، بانک اسناد را پشت نویسی کرده و به خریدار جهت ترخیص کالا تحویل می دهد.

اعتبارات اسنادی بلندمدت (فاینانس^۲): قرارداد این نوع اعتبارات در صورت وجود خطوط اعتباری فعال بین بانک ایرانی و خارجی (اعتبار دهنده) و تحت نظارت بانک مرکزی منعقد می گردد.

این تسهیلات بلندمدت است و بانک خارجی تا ۸۵٪ مبلغ پروفرما را به متقاضی جهت پرداخت وجه اسناد تخصیص می دهد. از نظر فروشنده ی کالا این نوع اعتبار دیداری (نقدی) است. بانک هنگام معامله ی اسناد آنها را پشت نویسی نموده و به خریدار جهت ترخیص کالا از گمرک تحویل می دهد. خریدار باید اصل و سود اعتبار در یافتی را متناسب با شرایط پرداخت قرارداد فاینانس به حساب بانک واریز نماید و بانک نیز وجه دریافتی را به بانک تأمین کننده ی اعتبار پرداخت می نماید. اقساط این نوع اعتبارات ارزی است و بانک متعهد است این اقساط را که می تواند تا ۸ سال باشد را هر ۶ ماه یک بار به صورت ارزی و یا ریالی از متقاضی در یافت کند و به بانک فاینانسور پرداخت کند. نرخ سود آن نیز برابر با نرخ لایبور^۳ به علاوه ی حاشیه سود^۴ می باشد و بانک نیز درصدی جدا از کارمزد گشایش اعتبار، علاوه بر مبالغ یاد شده از متقاضی در یافت می کند.

۴ - اعتبارات اسنادی از نظر مدت زمان پرداخت مبلغ اعتبار

اعتبارات اسنادی نقدی (دیداری): نوعی اعتبار اسنادی است که در صورت رعایت مفاد و شرایط اعتبار از سوی فروشنده و حمل کالا و ارائه ی اسناد از سوی او به بانک کارگزار، بانک پس از بررسی و مطابقت اسناد با شرایط قرارداد مبلغ اعتبار را به فروشنده می پردازد.

اعتبارات اسنادی موخر (غیردیداری): نوعی اعتبار اسنادی است که فروشنده در زمان مبادله ی اسناد وجهی را در یافت نمی کند و مبلغ اعتبار طبق شرایط قرارداد در سررسید توسط بانک کارگزار به فروشنده پرداخت می گردد. در حال حاضر بانک مرکزی ج.ا.ا حداکثر یک سال تاخیر را برای این نوع اعتبار می پذیرد. در این حالت هنگام معامله ی اسناد، بانک اسناد را پشت نویسی نموده و جهت ترخیص کالا به خریدار تحویل می دهد. خریدار در زمان تعیین شده در پروفرما بهای کالای خریداری شده را به بانک می پردازد. بانک نیز ضمن آزاد نمودن وثایق، وجه اعتبار را از طریق بانک کارگزار به فروشنده می دهد.

۵ - اعتبارات اسنادی از جهت تایید و مسئولیت تضامنی بانک ابلاغ کننده ی اعتبار نیز بر دو نوع است

اعتبارات اسنادی تایید شده: اعتبارات اسنادی تایید شده، اعتبارنامه ای است که پرداخت مبلغ آن توسط بانک تایید شده باشد. این نوع اعتبارنامه الزاماً شامل اعتبارات اسنادی غیرقابل برگشت است.

اعتبار اسنادی تایید نشده: این نوع اعتبار در شرایط متعارف و بدون نیاز به تایید بانک دیگری گشایش می یابد. اگر در شرایط اعتبار کلمه ی تایید شده ذکر نشود آن اعتبار تایید نشده تلقی می شود.

۱-Transferable L/c

۲-L/C Non Transferable

۳-Refinance

۴-Finance

۵-LIBOR

۶-Margin

۷-At Sight Payment L/C

۸-Payment Deferred L/C

۹-L/C Confirmed

۱۰-Unconfirmed L/C

۶ - اعتبار اسنادی تسویه یا مدت دار (بوزانس): اعتباری است که وجه آن بلافاصله پس از ارائه‌ی اسناد از سوی ذینفع، پرداخت نمی‌شود بلکه پرداخت وجه آن، بعد از مدت تعیین شده صورت می‌گیرد. در واقع فروشنده به خریدار مهلت می‌دهد که بپای کالا را پس از دریافت و فروش آن بپردازد. معامله بوزانس معمولاً در کشورهای انجام می‌شود که کمبود ارز دارند.

۷ - اعتبار اسنادی گردان: اعتباری است که یک بار برای ذینفع باز می‌شود ولی براساس متن اعتبار اسنادی، ذینفع با رعایت شرایط آن می‌تواند چندین بار از آن استفاده نماید؛ به نحوی که پس از هر بار استفاده، بدون نیاز به تجدید اعتبار مبلغ آن تا سطح اعتبار اولیه افزایش می‌یابد. در واقع این نوع اعتبار نسبت به دو عامل زمان و مبلغ گردان می‌شود. برای مثال اگر اعتبار گردان برای استفاده تا مبلغ ۲۰۰۰۰۰ دلار گشایش یابد و سررسید نهایی آن نیز یک سال باشد؛ پس از هر بار استفاده از ۲۰۰۰۰۰ دلار در هر ماه، برای ماه بعد نیز همین مبلغ اعتبار قابل استفاده خواهد بود. چنانچه به ذینفع اجازه داده شود که در صورت عدم استفاده از مبلغ اعتبار در مدت تعیین شده، بتواند حق ارائه‌ی اسناد آن ماه را در ماه‌های بعد برای خود حفظ کند؛ این گونه اعتبار را اعتبار گردان قابل انباشت (تراکمی) و در غیر این صورت، اعتبار گردان غیرقابل انباشت (غیرتراکمی) می‌نامند.

موارد بالا، شماری از مهمترین اعتبارات اسنادی است. انواع دیگری از اعتبارات شامل اعتبار اسنادی انگایی، اعتبار یا عبارت قرمز، اعتبار متقابل و ... نیز وجود دارد که برای کوتاهی نوشتار از ارائه‌ی آنها صرفنظر شد.

اینکوترمز

در مبادلات بین‌المللی تعیین وظایف و مسئولیت‌های خریدار و فروشنده، برای رفع اختلافات احتمالی اهمیت زیادی دارد. این مسئولیت‌ها بر نقطه‌ی انتقال مخاطرات از فروشنده به خریدار و در نتیجه تعیین مالکیت کالا مؤثر است و قواعد آن برای نخستین بار در سال ۱۹۳۶ تهیه و چند بار از جمله در سال ۲۰۰۰ تجدید نظر شده است. چنانچه در توافق بین فروشنده و خریدار از اینکوترمز استفاده شود باید در احراز الزامات مقرر شده در اینکوترمز تبعیت شود. اصطلاحات اینکوترمز به چهار گروه E, F, C و D تقسیم شده است. مسئولیت‌های فروشنده در مورد تحویل کالا در گروه E کمتر و در گروه‌های بعدی به ترتیب بیشتر می‌شود. در گروه E فروشنده، کالا را در محل کار خود تحویل می‌دهد؛ ولی در گروه D فروشنده هزینه‌ها و مخاطرات کالا را تا رسیدن به مقصد تقبل می‌کند. جدول شماره ۱۳، اصطلاحات ۱۳ گانه‌ی اینکوترمز ۲۰۰۰ را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱۳ گروه بندی اصطلاحات ۱۳ گانه‌ی اینکوترمز ۲۰۰۰

تحویل کالا در محل کارگاه یا کارخانه‌ی فروشنده	EXW	گروه E
تحویل کالا به حمل‌کننده در مبدأ حمل	FCA	گروه F
تحویل کالا در کنار کسبی در مبدأ حمل	FAS	(کرایه حمل اصلی)
تحویل کالا روی کسبی در مبدأ حمل	FOB	پرداخت نشده)
هزینه و کرایه‌ی حمل کالا تا مقصد	CFR	گروه C
هزینه، حق بیمه و کرایه‌ی حمل کالا تا مقصد	CHF	
هزینه و کرایه‌ی حمل کالا پرداخت‌نمده تا مقصد	CPT	
هزینه، حق بیمه و کرایه‌ی حمل کالا پرداخت‌نمده تا مقصد	CIP	
تحویل کالا در مرز	DAF	گروه D (ورود کالا)
تحویل کالا روی کسبی در بندر مقصد	DES	
تحویل کالا روی بارانداز اسکله در بندر مقصد	DEQ	
تحویل کالا در مقصد عوارض پرداخت‌نمده	DDU	
تحویل کالا در مقصد عوارض پرداخت‌نمده	DDP	

۱- Unpaid L/C

۲- Revolving L/C

۳- Cumulative

۴- Non Cumulative

۵- Ex Works

۶- Free Carrier

۷- Free Alongside Ship

۸- Free On Board

۹- Coast and Freight

۱۰- Coast and Insurance and Freight

۱۱- Carriage Paid to ...

۱۲- Carriage and Insurance Paid to ...

۱۳- Delivered At Frontier

۱۴- Delivered Ex ship

۱۵- Delivered EX QUAY (Duty Unpaid)

۱۶- Delivered Duty Unpaid

۱۷- Delivered Duty Paid

الف - از نظر خریدار:

- ۱ - فروشنده وقتی وجه اعتبار را از بانک کارگزار در یافت می کند که اسناد حمل را تحویل دهد و این اسناد مطابق شرایط مندرج در اعتبار باشد.
- ۲ - امکان نظارت بر تاریخ حمل کالا و تاریخ نهایی پرداخت وجه اعتبار وجود دارد.
- ۳ - پرداخت وجه اعتبار به فروشنده پس از حمل کالا و انتقال مالکیت آن به خریدار صورت می گیرد.
- ۴ - امکان تحصیل تسهیلات اعتباری در مقابل اعتبار گشایش یافته از بانک گشایش کننده ی اعتبار فراهم می شود.

ب- از نظر فروشنده:

- ۱ - اطمینان از اینکه با رعایت شرایط مندرج در اعتبار و پس از حمل کالا و ارائه ی اسناد مربوط وجه را دریافت خواهد نمود؛
- ۲ - به جای اعتبار شخص خریدار، تعهد بانکی وجود دارد؛ و ۳ - امکان تحصیل تسهیلات اعتباری در مقابل اعتبار گشایش یافته از بانک خریدار برای تهیه کالای مورد سفارش فراهم می شود..

مراحل گشایش اعتبار و خرید:

- ۱ - در یافت پیش فاکتور (پروفرما) از فروشنده.
- ۲ - مراجعه به بانک و واریز وجه ودیعه ی ثبت سفارش (براساس تعرفه ی وزارت بازرگانی).
- ۳ - تکمیل فرم درخواست ثبت سفارش با ارائه ی پروفرما و سند ودیعه (در وزارت بازرگانی).
- ۴ - ارائه ی پروفرما، سند ودیعه و درخواست ثبت سفارش به بانک و تکمیل فرم تقاضای گشایش اعتبار؛ در این مرحله باید بیمه نامه و تعهدنامه ی پذیرش نوسانات و تغییرات نرخ ارز در سررسید پرداخت اعتبار و تعهدنامه-ی ورود و ترخیص کالای خریداری شده ارائه شود.
- ۵ - بانک پس از دریافت مدارک فوق و حق الزحمه ی ثبت سفارش، نسخه ای از مدارک را به اداره ی بین الملل بانک و بانک مرکزی ج.ا.ا برای صدور موافقت گشایش اعتبار اسنادی ارسال می نماید.
- ۶ - پس از تایید بانک مرکزی، بانک نسبت به گشایش اعتبار اقدام و حق الزحمه خود دریافت می نماید.
- ۷ - اعتبار اسنادی توسط بانک گشایش کننده ی اعتبار به وسیله ی سوئیفت به بانک کارگزار و از آن طریق به فروشنده ابلاغ می گردد.
- ۸ - اعلامیه ی قبولی فروشنده مبنی بر پذیرش اعتبار ابلاغ شده به وی از طریق بانک کارگزار و به وسیله ی سوئیفت به بانک گشایش کننده ی اعتبار و توسط این بانک به خریدار ابلاغ می گردد.
- ۹ - فروشنده کالا را حمل و اسناد حمل به شرح زیر را به بانک کارگزار تحویل می دهد.
سیاهه ی تجاری (فاکتور)، بارنامه، گواهی بازرسی عمومی، گواهی بازرسی فنی (به درخواست خریدار)، گواهی-نامه ی مبدا ساخت کالا (تایید شده توسط اتاق بازرگانی محل فروشنده)، گواهی بهداشت (در صورت نیاز)، و سیاهه ی حمل.
- ۱۰ - بانک کارگزار پس از مطابقت اسناد با شرایط اعتبار حداکثر ظرف ۷ روز کاری اسناد را با بانک گشایش کننده ی اعتبار معامله می کند.
- ۱۱ - بانک گشایش کننده ی اعتبار پس از دریافت اسناد و مطابقت آن با شرایط اعتبار و پذیرش اسناد، اقدام به پرداخت وجه اعتبار به بانک کارگزار و اعلام رسیدن اسناد به خریدار می نماید.
- ۱۲ - بانک گشایش کننده ی اعتبار اقدام به برداشت مبلغ اعتبار از محل سپرده نموده و در صورت کافی نبودن، تفاوت را از خریدار در یافت می کند.
- ۱۳ - پس از تسویه حساب، بانک اسناد حمل را پشت نویسی کرده و برای ترخیص کالا از گمرک به خریدار می-دهد. در این مرحله اظهارنامه ی گمرکی (جواز سبز گمرکی) توسط گمرک صادر و یک نسخه از آن در اختیار خریدار قرار می گیرد. خریدار طبق تعهدش به بانک، اصل جواز سبز گمرکی و کپی آن را به بانک ارائه می کند. بانک پس از اخذ جواز سبز گمرکی ودیعه ی ثبت سفارش را مسترد می کند.

حسابداری اعتبارات اسنادی

با گشایش اعتبار اسنادی در بانک، شماره مخصوصی به اعتبار اسنادی تعلق می گیرد. خریدار در دفاتر خود حسابداری با عنوان اعتبار اسنادی با شماره ی یاد شده ایجاد و عملیات حسابداری را به شرح جدول شماره ی دو ثبت می کند:

جدول شماره ی ۲: شرح عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی

مبلغ		شرح
بستانکار	بدهکار	
	*****	اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
	*	سپرده‌ی ثبت سفارش
		پیش‌پرداخت
		کارمزد ثبت سفارش
		کارمزد بانگ بازکننده‌ی اعتبار
		هزینه‌ی پست، فاکس و ...
*****		بانگ
		بابت برداشت بانگ از حساب
	**	اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
		حق بیمه
**		بانگ
		بابت پرداخت حق بیمه‌ی کالای خریداری شده
	**	اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
		کارمزد تغییر شرایط
**		بانگ
		بابت پرداخت هزینه کارمزد تغییر شرایط اعتبار
	***	اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
***		بانگ
		بابت واریز هم‌ارز ریالی فاکتور فروشنده پس از کسر پیش‌پرداخت
	**	اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
**		بانگ
		بابت بهره و کارمزد اعتبار
*****		پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بانگ
		بابت مخارج ترخیص کالا، کرایه و بهره اعتبار موقت
	***	بانگ
***		اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
		بابت برگشت قسمتی از سفارش که انجام نشده است.
	**	بانگ
**		اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
		بابت دریافت خسارت قسمتی از مواد که آسیب دیده از شرکت بیمه
	**	بانگ
**		اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
		بابت برگشت سپرده ثبت سفارش
	***	موجودی کالا یا دارایی‌های ثابت مشهود
***		اعتبار اسنادی شماره‌ی ***
		بابت بستن حساب اعتبار اسنادی شماره‌ی ***

طبقه بندی و افشا در صورت های مالی

طبقه بندی سفارشات خارجی و مانده ی حساب اعتبارات اسنادی با توجه به ماهیت کالای خریداری شده انجام می شود. چنانچه سفارش مربوط به خرید دارایی های جاری مانند مواد اولیه یا قطعات و لوازم یدکی باشد؛ در ترازنامه تحت سرفصل سفارشات و پیش پرداخت ها، در بخش دارایی های جاری گزارش می گردد. اگر مالکیت کالا تا تاریخ ترازنامه به خریدار منتقل شده، ولی کالا توسط خریدار دریافت نشده باشد- باری مثال خرید با شرط FOB انجام شده باشد- مبلغ مربوط در سرفصل موجودی مواد و کالا (در متن ترازنامه) و به عنوان کالای در راه (در یادداشت های توضیحی) گزارش می شود.

چنانچه سفارش مربوط به خرید دارایی های غیر جاری باشد در ترازنامه در بخش دارایی های غیر جاری گزارش می گردد. برای مثال مبالغ مربوط به سفارش خرید ماشین آلات و تجهیزات تولید، در سرفصل دارایی های ثابت مشهود (در متن ترازنامه) و به عنوان سفارشات و پیش پرداخت های سرمایه ای (در یادداشت های توضیحی) گزارش می گردد.

حسابرسی اعتبارات اسنادی

اعتبارات اسنادی، همانند سایر حساب ها مورد رسیدگی حسابرسان قرار می گیرد. مهمترین مواردی را که حسابرسان باید در رسیدگی های خود مدنظر قرار دهند در برنامه ی رسیدگی زیر آمده است:

صورت ریز اعتبارات اسنادی گشایش شده نزد بانک ها را اخذ (تهیه) نموده و کنترل های زیر را انجام دهید:

۱- ارقام مندرج در حساب اعتبارات اسنادی را با اسناد و مدارک مثبتته مطابقت داده و از درستی ارقام اطمینان حاصل نمایید.

۲- قدمت ارقام مندرج در حساب اعتبارات اسنادی را بررسی نموده و از تسویه به موقع آنها اطمینان حاصل نمایید.

۳- نمونه ای از ارقام تسویه شده ی اعتبارات اسنادی را پی گیری نموده و از دریافت کالا (انجام کار) اطمینان حاصل نمایید.

۴- در مواردی که اعتبارات اسنادی برای پیمانکاران افتتاح می گردد، متن قراردادهای منعقد شده جهت مطابقت ماهیت و مبالغ اعتبارات اسنادی با شرایط قرارداد را به دقت بررسی و از درستی اعتبارات اسنادی اطمینان حاصل نمایید.

۵- فرم درخواست گشایش اعتبار اسنادی از لحاظ تصریح به موارد زیر کنترل نمایید:

۱-۵- مشخص بودن نوع اعتبار (به ویژه از نظر قابل گردش یا غیرقابل گردش بودن و همچنین قابل انتقال یا غیرقابل انتقال بودن)

۲-۵- نحوه ی ابلاغ اعتبار به ذینفع توسط بانک گشایش کننده ی اعتبار.

۳-۵- نام و نشانی ذینفع اعتبار به طور دقیق و روشن، ۴-۵- سررسید اعتبار به طور دقیق و روشن، ۵-۵- محل رایه اسناد توسط ذینفع اعتبار، ۶-۵- خلاصه ای از مشخصات کالا به ویژه قیمت و مقدار کالا، ۷-۵- مبلغ اعتبار و نوع ارزش اعتبار، ۸-۵- نحوه ی پرداخت وجه اعتبار به ذینفع، ۹-۵- نحوه ی حمل کالای موضوع اعتبار، ۱۰-۵- گیرنده ی کالا در مقصد، و ۱۱-۵- مشخصات شرکت بازرسی کننده کالا.

۶- از درستی تسعیر ارزش در زمان تسویه ی اعتبارات اسنادی اطمینان حاصل نمایید (در اعتبارات دیداری باید نرخ ارزش در روز معامله ی اسناد ملاک تسویه حساب ریالی بانک یا متقاضی اعتبار باشد. در حالی که در اعتبار اسنادی یوزانس، نرخ ارزش در سررسید پرداخت ارزش به ذینفع اعتبار ملاک خواهد بود).

۷- از درستی محاسبه ی مبلغ هزینه ی مالی و کافی بودن مبلغ ذخیره ی مربوط به آن اطمینان حاصل نمایید.

۸- پس از ترخیص کالا از گمرک آیا نسبت به بررسی کالا به ترتیب زیر اقدام شده است:

۱-۸- آیا کالا صدمه دیده است یا خیر؟ ۲-۸- بعد از باز نمودن بسته بندی، مشخص شود که آیا کالا کامل است و مواردی مانند مدارک، کاتالوگ و غیره را همراه دارد؟ ۳-۸- مشخصات کالا، از جمله نوع، شماره و غیره با پیش فاکتور مطابقت دارد؟ ۴-۸- با توجه به نوع کالا آزمایش های لازم به عمل آمده است؟ ۵-۸- آیا در صورت مشاهده ی هرگونه ایراد بلافاصله به بانک گشایش کننده ی اعتبار، ذینفع اعتبار، شرکت بازرسی کننده، شرکت حمل کننده و بیمه کننده اطلاع داده شده است.

۹- تاییدیه شرکت بازرسی کننده ی کالا از نظر حصول اطمینان از صحت کالا و مطابقت کالای دریافتی با مشخصات کالای سفارش شده بررسی شود.

۱۰- بررسی شود که در مواردی که حمل کالا به عهده ی خریدار است؛ قرارداد باید شامل مشخصات طرفین قرارداد، موضوع قرارداد، مشخصات کالا یا خدمات، تعهدات صاحب کالا و حمل کننده، نحوه و زمان پرداخت بهای قرارداد حمل، زمان و مسیر حمل، مدت اجرای قرارداد، نوع ارزش، شرایط فورس مازور، نحوه ی حل اختلاف و ضمانت اجرای قرارداد.

۱۱- سیاهه ی تجاری بررسی شده و از موارد زیر اطمینان حاصل گردد:

۱-۱۱- درج مشخصات کالا در سیاهه، ۲-۱۱- مطابقت مشخصات کالای درج شده در سیاهه با مشخصات درج شده در اعتبارات اسنادی، و ۳-۱۱- تایید سیاهه ی تجاری توسط اتاق بازرگانی محل.

منابع:

۱. بزرگ اصل، موسی، ۱۳۸۵، راهنمای به کارگیری استاندارد حسابداری شماره ۸ موجودی مواد و کالا، انتشارات سازمان حسابرسی.

۲. رحیمیان، نظام الدین، ۱۳۸۰، اصطلاحات اصلی به کاررفته در استانداردهای حسابداری، فصلنامه ی حسابرس، شماره ۱۲ ی.

۳. زمانی فراهانی، مجتبی، ۱۳۸۴، بانکداری خارجی، انتشارات ترمه.

۴. علیزاده، مسعود، ۱۳۸۳، گام به گام با اعتبارات اسنادی، انتشارات سخن گستر.

۵. طارم سری، مسعود، ۱۳۸۴، ترجمه ی اینکوترمز ۲۰۰۰، انتشارات موسسه ی مطالعات و پژوهش های فرهنگی.

۶. مزینی، مسعود و محمد حسن مهاجری تهرانی، ۱۳۸۶، بانکداری بین-المللی ۲، انتشارات موسسه ی عالی بانکداری ایران.

۷. همتی، حسن، ۱۳۸۴، مباحث جاری در حسابداری، انتشارات ترمه.

۸. همتی دهکردی، غلامرضا، ۱۳۷۸، سفارشات خارجی و حسابداری اعتبارات اسنادی، انتشارات کیومرث.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی